

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 785

מסכת ראש השנה ל"א - תענית ג' ♦ ערלה ב', ט"ו - ג', ד'

בס"ד, י' סיון תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ תפילת לחש של שליח ציבור, באיזה נוסח?
- ♦ האריז"ל - חזרת הש"ץ, המעולה ביותר
- ♦ מבוא למסכת תענית

♦ קשירת השופר לעמוד

- ♦ תקיעת שופר בירושלים בראש השנה שחל בשבת
- ♦ מנהגו של הרי"ף בבית מדרשו
- ♦ כתב קדום מן הגניזה הקהרית

דבר העורך

הבקשה האחרונה

נהה, כך, מבלי משים, חלף עבר לו רבע מחזור של הדף היומי!

★ ★ ★

שכן נכנס עם ערימת סידורי תפילה. שכנה יצאה עם מגש עוגות ריק. הבית המה חרשית. בחדר הפנימי המתיק הסבא סוד עם בניו ממיטת חליו. פניו החיוורות ושתיו היבשות נראו ככמהות להחזיר את הנשמה לבוראה ולעבור לעולם שכולו טוב.

מעולם לא הורם הנהגות והליכות. מני אותו יום בו ליווה לחופה, גזר על עצמו שתיקה בכל הנוגע לצאצאיו. קשריו עמם היו מן הטובים ביותר שיכולים להרקם בין אב לבניו, אך בכל זאת ואולי דווקא בשל כך, נמנע מייפוץ, הדרכה והוראה. לרעייתו שח, כי ממילא אין שומעים לאדם אם אינו מיישם את אשר הוא דובר. ואילו את אשר הוא מיישם, אין צורך שידבר, שהרי הם רואים כיצד הוא נוהג, ואם טוב בעיניהם - ינהגו כמוהו.

כוס חמין התנפצה אל הריצפה והרעידה את הלבבות. נכד מבעת שהיה אחראי לתקרית, הסתלק עד קצה היער והאב ביקש מבניו להתקרב אליו. עד שפמו וחוטמו.

בקשה אחרונה. **הבכור** היה בטוח כי חלומו הטוב הולך להתגשם. תדיר חשד באביו, כי הכין מטמון אדיר במקום מסתור. עתה הוא עומד להיחשף.

אחת הבנות לא פקפקה לרגע אחד, כי הוא עומד לבקש שיקברוהו בקברות אבותיו, בחלקת בית העלמין הישנה.

הוא הסב מבט קצר אך ממוקד אל פתח החדר, כמבקש ממלאך המוות חנינה רגעית, והורה לילדיו: "הדוד אברהם... הוא... כל יום יתן לו כל אחד מכם... פרוטה... אחת כל יום...".

דף כט/ב יום טוב של ר"ה... במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה

תקיעת שופר בירושלים בראש השנה שחל בשבת

בסוגייתנו מבואר, כי חכמינו זכרונם לברכה ביטלו את מצוות תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת, שמא יארע שיהודי ייכשל חלילה באיסור דאורייתא, אם ילך אל הרב עם השופר בעיצומו של יום השבת כדי שילמדנו הלכות תקיעה, ונמצא מעביר את השופר ארבע אמות ברשות הרבים ועובר על מלאכת "הוצאה" [הגמרא מביאה גם שיטה כי כך דורשים מן הפסוק, שאין לתקוע בשבת, אך רבא מקשה על שיטה זו. יש לציין כי בתלמוד ירושלמי פרק ד' ה"א ובתורת כהנים, הובאה שיטה זו ללא פירכה].

תקיעה בשבת בפני בית דין: עם זאת, נאמר במשנה כי רבי יוחנן בן זכאי תיקן שבכל מקום שבו יש בית דין אפשר לתקוע בשופר בפניהם, וכך לא תארע תקלה, שהרי חברי בית הדין אחראים על מעשה תקיעה זה. הרמב"ם (הלכות שופר פרק ב' הלכה ט') מדגיש, כי מדובר בבית דין "סמוכים", שנסמכו איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, והם גם חברי בית הדין הגדול שקידשו את החודש, אך התקנה אינה מתייחסת לבית דין בזמנינו שאינם "סמוכים". אולם הרי"ף סובר, כי תקנה זו מתייחסת לבית הדין "מופלג וגדול בדורו", גם אם אינם סמוכים, שאפשר לתקוע בפניהם בראש השנה שחל בשבת.

מנהגו של הרי"ף בבית מדרשו: הראשונים מספרים, כי הרי"ף נהג כך בעצמו בבית מדרשו, שתקעו בו בשופר בראש השנה שחל בשבת בפני בית דין שהיה הגדול והמופלג בדורו, אך הראשונים מעירים כי שיטתו לא התקבלה אפילו אצל תלמידיו (רא"ש, סימן א'), כפי שכתב גם הריטב"א: "ולא מצינו מי שנהג כמותו בשום מקום בישראל".

עם זאת, רבינו מנוח מספר על חכם שבא מדמשק והעיד, כי נהגו בדמשק לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת (פירוש לרמב"ם הלכות שופר פרק ב' הלכה ג').

צעילוי נשמת

ר' **אהוד (אודי) סגל** ז"ל
בן יבדלחט"א ר' מנחם סגל הי"ו
נלב"ע י"ג בסיון תשס"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **שיינדל ז'יטניצקי** ע"ה
ב"ר מרדכי ז"ל
נלב"ע י"ב בסיון ה'תשס"ד
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **חיים הנטר** ז"ל
ב"ר דוד הלוי ז"ל
נלב"ע ט"ו בסיון תשכ"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **רבקה גרטלר** ע"ה ב"ר ישראל ז"ל
נלב"ע י' בסיון תשס"ח **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

תקיעה שופר בשבת בירושלים: תלמיד חכם מופלג התגורר בירושלים לפני יותר ממאה שנה, הגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל שמו, בעל ספר לב העברי. ביום מן הימים הוא עורר סערה הלכתית כבירה, לאחר שחידש הלכה למעשה, כי בירושלים יש לתקוע בשופר גם בראש השנה שחל להיות בשבת! (מקראי קודש, ימים נוראים סימן ל"ב).

את דבריו הוא ביסס על צירוף שיטות אחדות, לבד מדעת הרי"ף הנזכרת. הוא מצא כי לכאורה קיימת דעה בראשונים שבירושלים אפשר לתקוע גם שלא בפני בית דין [ראה תוספות ד"ה אבל, אך האחרונים מפרשים את דברי התוספות באופן אחר, וכן אין הדבר מוסכם בראשונים]. זאת, ועוד: הוא צירף לטיעונו את עניין ה"סמיכה" המפורסם, שעל פי דעת הרמב"ם אם יתקבצו כל חכמי ארץ ישראל הם יכולים להסמיך דיינים. סופו של דבר הוא צירף חמישה עשר נימוקים והסברים! עליהם ביסס את שיטתו.

את הצעתו הוא העלה לראשונה בשנת תר"ל, עם עלותו ירושלימה, לפני הגאון רבי מאיר אויערבאך מקאליש זצ"ל, בעל אמרי בינה, אך זה דחאו בשתי ידיים. שנים אחדות אחר כך דן הגר"ע שלזינגר בדבר עם המהרי"ל דיסקין זצ"ל, ואף הוא לא קיבל את דעתו, תוך נימוק כי בימינו אין בית דין קבוע כהוגן, ואף לשיטת הרי"ף אין אפשרות לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת. מאוחר יותר לקראת שנת תרס"ה ותרס"ו, בשתיהן חל ראש השנה בשבת, הוא פרסם מאמרים וקונטרסים בעניין, שוחח עם האדר"ת ועם הראשון לציון, בעל ישא ברכה, אך לא הצליח לעשות מעשה.

חכמי ירושלים עצמם חככו בדעתם אם יש לנהוג כך. רבי שמואל סלנט זצ"ל אמר, כי יורה לשואלים בשלילה, אך לא יאסור על החפץ לתקוע בשופר, ומסופר כי בעל האדר"ת עצמו אמר, כי אם היה יודע היכן מתקיימת תקיעה שכזו, היה עומד מאחורי הקיר בהסתר ובצנעה כדי לשומעה... סופו של דבר בשנה אחת תקע רבי עקיבא בהסתר ובצניעה, ולא יסף.

עיקר טענתם של המתנגדים התבססה על כך, שלפני כל ויכוח תורני יש לשאת עיניים אל ההרים, ולראות מה נהגו רבותינו. הן גדולי עולם היו בירושלים, הפרי חדש, המהרי"ט אלגאזי, האור החיים הקדוש ועוד רבים, ואיש מהם לא העלה לדעתו לנהוג כן (ישורון א' עמודים תל"ג - ת"מ). **כתב קדום מן הגניזה הקהירית:** מעניין לציון, כי באחרונה נמצא כתב קדום מלפני כאלף שנה, שהיה טמון בגניזה הקהירית, ובו פיוט לתפילת ערבית של ראש השנה שחל בשבת ובו מתואר כיצד הם תקעו בראש השנה שחל בשבת בפני בית דין, בזהירות יתירה ובהקפדה חמורה. כה נאמר שם:

מלך הזהיר בועד / שיהיו תוקעים בבית הועד / בשבת וראש השנה

מלך חיזקם בלימוד / שיהא שופר קשור לעמוד / בשבת וראש השנה

מלך ברר לעדה / שלא יתקעו אלא בפני ראשי תעודה / בשבת וראש השנה

מלך רחש שלא ימשך ביד / אבל יינתן בו פה והוא מגויד / בשבת וראש השנה

קשירת השופר לעמוד: מן הפיוט עולה כי הם קשרו את השופר לעמוד, כדי שלא יבוא לידי חשש "שמה יעבירו ארבע אמות ברשות הרבים". כמו כן לא אחז בעל התוקע את השופר בידו אלא תקע בשופר שנקשר לעמוד בערב יום טוב (עיין ישורון שם עמודים תמ"ב-ג').

דף לד/ב אמר להם כדי להסדיר שליח צבור תפלתו

תפילת לחש של שליח ציבור, באיזה נוסח?

בגמרתנו אנו למדים על "חזרת הש"ץ", ששליח הציבור מתפלל עם הציבור וגם חוזר על התפילה בקול.

טעם תקנה זו הוא כדי שאנשים מבין המתפללים בקיאים בתפילתם, ייצאו ידי חובה בשמיעתה מאת שליח הציבור. המשנה ברורה (סימן קכ"ד ס"ק י"ב) כותב, כי התקנה אינה מתייחסת למקומות בהם יש אנשים שאינם יודעים להתפלל בלבד, אלא כך תיקנו חז"ל שבכל בתי הכנסיות שבכל המקומות יחזור הש"ץ ויתפלל בקול רם, כדי שאם יארע ויהודי שהגיע לבית הכנסת אינו יודע להתפלל - יוציאנו שליח הציבור בתפילתו.

מדוע שליח הציבור מתפלל גם בלחש עם הציבור? ימתין נא עד שיסיים הציבור את תפילתו, ואז יתפלל בקול רם? בגמרתנו מבואר כי טעם הדבר הוא "כדי להסדיר שליח ציבור תפילתו".

ברוך דיין האמת.
שבע כוסות התנפצו אל הריצפה ואיש לא שת ליבו. האבל והבכי פרצו באחת. שנים של חיי משפחה חמים ומתוקים הסתיימו באבחת חרבו של מלאך המוות.

כדרכו של עולם שבו האחים איש איש לביתו, ומעגל החיים כפה עליהם לשוב אל השגרה, אך בקשתו האחרונה לא משה מזכרונם.

יותר נכון, לא הניחו להם להמשיח. **מידי** יום בשעת בוקר מוקדמת, היה הדוד נוקש על דלת ביתם, עומד ומשפחה שיש בה יותר ממשמעות אחת, וממתין לפרוטתו. אחדים מהם היו קשי יום, שפירנסו את משפחתם בעמל רב, אך חזקה עליהם צוואת אביהם. פרוטה ליום.

בלב הכינוסים המשפחתיים שהתקיימו מפעם לפעם, ריחפה בעצמה שאלת השאלות: "למה?". הדוד יושב היה בפניו, כאילו אינו מבין את פשר המתיחות הסמויה שבמבטים הנשלחים לעברו, ובין האחים נרקמה שיחת-לחש, כי אם היה אביהם נותר בחיים ורואה את מצבו הכלכלי של הדוד ואת מצבם שלהם, ספק אם היה מצווה את אשר ציווה. **חלפו** שנים והפרוטה לעולם עומדת. בוקר בוקר.

מעולם לא אמר מילה. אף פעם לא ביקש "הביאו לי את הפרוטה". ברגליים זקופות ובראש מורכן, ניצב הכן על מקומו הקבוע במפתן הדלת, ארנק מטבעות מרוכסן בידי ושפתיו קמוצות.

באחד הערבים פשטה השמועה בין בני המשפחה, כי הנכדה הבכורה עומדת להשתדך עם משפחה ממכובדי הכפר. מסיבת האירוסין נערכה כדת וכדין, בהשתתפות כל בני המשפחה, ובמהלכה עלתה ביתר שאת וביתר עוז פרשת הפרוטה.

בין האחים התגבשה הדעה, כי לו היו הם במקומו של הדוד, מכאן ואילך היו מפסיקים לנקוש בביתו של אבי הכלה. די חובות למכביר נטל עליו, כלום עליו להמשיך לפרטטו מידי יום ביומו.

אתא בוקר, ועמה הנקישה. **בני** הבית עוד היו שקועים בשינה עמוקה, עיפיים ממאורעות היום שחלף, והוא שם, עם הארנק.

בחרון אף ניגש בעל הבית אל הדלת ובידו פרוטה. מיטתו קרצה לו לשוב אליה, עד שהיה מוכן לוותר על כל הפרוטות שיתן לו כל ימיו. אך זאת הפעם, השיט הדוד רגל אחת קדימה, כמבקש להכנס.

בידו האחת ארנק, לאיסוף הפרוטות מכל האחים, ובידו השנייה תיקיית מסמכים מהודרת. בלא אומר ודברים הניחה הדוד על השולחן, והחווה באצבעו כלפי בעל הבית.

- "מה?".

- "זה שלך". באותה ארשת פנים בה נקש על דלתו מידי בוקר, פיתח הדוד את קשרי התיק, ולעיניו נגלו צרותיו כשל שטרות כסף חדשים ומבהיקים.

סוף סוף הרשה הדוד לעצמו לחייך וסיפר: לפני מותו קראני אביך וציווני לאמר, יודעני בבני, כי לא חסכנים הם ולא בני חסכנים. אנא, סייע בידי לסייע להם. כך נרקמה בינינו העיסקה, כי יצווה עליכם להפריש לי עבורכם פרוטה ליום. פרוטה לפרוטה מצטברת, והרי שלך לפניך.

★ ★ ★

נוחה של עקביות. תאמר לו למאן דהוא - ש"ס שלם!!! הוא יחשוב שאתה מהתל בן... אבל דף אל דף מצטרף בעקביות, והוא יעמוד נפעם ביום מן הימים - כל זה שלי?! ש"ס ממש?! אכן כן. עקביות.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף לב/ב וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפנינו **אין חזקת חי בראש השנה** אמר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל: על האדם לדעת כי מאום אינו מובטח לו בטרם גזר הדין

כלומר, תפילתו בלחש נועדה לסדר בפיו את סדר התפילה כיאה וכיאות, וכשיתפלל בקול רם תהא תפילתו שגורה בפיו.

מגמתנו זו הסיק הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל הלכה למעשה. שאול נשאל בעל אגרות משה, אם בעת שהחזן מתפלל תפילת לחש עם כל הציבור, הוא רשאי להתפלל כפי הנוסח בו הוא נוהג להתפלל, וכגון, בן אשכנז המתפלל בבית כנסת של עדות המזרח. את חזרת הש"ץ ודאי עליו להתפלל כמנהג המקום, אך האם רשאי להתפלל תפילת לחש כמנהגו שלו?

רבי משה פוסק (שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן כ"ט) כי יתפלל כמנהג המקום, שהרי כל עיקרה של תפילת הלחש של החזן היא להסדיר את תפילתו! ואם יתפלל בנוסח אחר, אינו ממלא אחר המטרה שלשמה הוא מתפלל את תפילת לחש. את דבריו הוא סומך על דברי המגן אברהם (סימן קכ"ד ס"ק ג') שכתב, כי גם בכל תפילות השנה, השגורות בפי האנשים, על החזן להתפלל בלחש עם הציבור כדי להסדיר את תפילתו בפיו.

אולם, שנים רבות לפני כן פסק בעל שו"ת שואל ומשיב (מהדורא תליתאה ח"א סימן רמ"ז), כי יהודי הנוהג להתפלל בנוסח אשכנז, שניגש כשליח ציבור בבית כנסת בו מתפללים בנוסח ספרד, יתפלל תפילת לחש בנוסח אשכנז, כמנהג אבותיו, ובחזרת הש"ץ יתפלל מן הסידור נוסח ספרד.

הגאון רבי יצחק ווייס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק, ח"ו סימן ל"א אות ג') אף כותב, כי כך הוא המנהג ולדעתו טעם הדבר, הואיל וכיום סידורי התפילה נפוצים ומונח סידור תפילה לפני שליח הציבור, אין לחשוש כי יתבלבל בנוסח התפילה.

סברה נוספת כתבו פוסקי זמננו, מדוע שליח הציבור יתפלל את תפילת הלחש בנוסח שהוא רגיל בו, שכן, כוונת הגמרא ששליח הציבור לא יתבלבל ויטעה בלשון התפילה ויאמר מילים שאינן מנוסח התפילה כלל ועיקר. אך שליח ציבור שאנו עוסקים בו לכל היותר יחליף בין נוסח ספרד לנוסח אשכנז ואין זה מעכב, כי בשניהם יוצאים ידי חובה (תשובות והנהגות ח"א סימן ק"ז, וכן בשו"ת אבני ישפה ח"א סימן י"ד ענף ה' וספר תפילה כהלכתה פ"ד סוף הערה כ"ט הביא שכך דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שהחזן יכול להתפלל תפילת לחש כנוסחו ואין צריך להתפלל כנוסח הציבור).

הלכה זו, שעל שליח הציבור לסדר את תפילתו בלחש, היא לכתחילה, אך כאשר אין אחר שיגש לעמוד במקומו, יכול הוא להתפלל כשליח ציבור גם אם לא התפלל תפילת לחש ובכך יוצא גם ידי חובת תפילת עצמו.

הפרי מגדים כותב, כי אדם שהסתפק אם התפלל תפילת מוסף, אותה אין אפשרות להתפלל שנית כתפילת נדבה, יכול לגשת כשליח ציבור לתפילת מוסף וכך ייצא ידי חובה. כלומר, אף על פי שיתכן שלא התפלל מוסף בלחש, הוא יכול להיות שליח ציבור וכך ייצא ידי חובת תפילתו (הובאו דבריו בביאור הלכה שם ד"ה יוצא בו).

האריז"ל - חזרת הש"ץ, המעולה ביותר: נסיים בדברי הכף החיים (סימן קכ"ד) הכותב, כי האריז"ל גילה שתפילת שליח הציבור האומרה בקול לפני המתפללים, גדולה ומעולה יותר מתפילת לחש של המתפללים, ובעת חזרת הש"ץ היה האריז"ל עוצם את עיניו ומאזין בכוונה לתפילת החזן.

מבוא למסכת תענית

לומדי הדף היומי מסיימים השבוע את מסכת ראש השנה ופותחים בלימוד מסכת תענית. במהדורות הש"ס הנפוצות מודפסות המסכתות בסדר אחר: ראש השנה. יומא. סוכה. ביצה. תענית. מחזור הדף היומי נתקן לפי הסדר הראוי למסכתות מועד, ובו סודרה מסכת תענית אחר מסכת ראש השנה, כפי שניתן להיווכח בתחילת מסכתנו, בה אומרת הגמרא כי שאלתה הראשונה של המשנה "מאימתי מזכירין גבורות גשמים" היא המשך לנאמר במסכת ראש השנה (טז/א), כי "בחג ניזונין על המים".

בהקדמתו לפירוש המשניות כותב הרמב"ם, כי מסכת תענית נקבעה אחר מסכת ראש השנה, לפי שאחר שהושלמו דיני המועדים מן התורה, סודרו הצומות והתעניות שיסודם בדברי קבלה. בעל מלאכת שלמה (שם) כתב, כי מאחר שבתעניות תוקעים בשופר ואומרים פסוקי "זכרונות" ו"שופרות", סודרה מסכת תענית אחר מסכת ראש השנה.

בראש השנה ויום הכיפורים. אות לך הוא כי גם ספרי חיים נפתחים בראש השנה. לשם מה נפתח ספר זה? הרי די בכך שאלה שמגיע להם לחיות ימשיכו לחיות, יש להסתפק בכך שלא יגזר עליהם למות וממילא הרי הם חיים. אות הוא, שאין הדבר כן. כל שנה. בראש השנה, גוזרים חיים חדשים על הכל. גם מי שזוכה לחיות יש לגזור ולהחליט עליו שיחיה. שום דבר אינו ממשיך מן השנה שעברה...

מסכת תענית

יהודי בא לפני בעל החידושי הרי"ם זצ"ל ושח לו בצער רב כי רופאיו הודיע לו שראייתו הולכת ונחלשת וסופו להגיע לידי עיורון. אמר לו החידושי הרי"ם: לך ולמד מסכת אחת,

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים שלמה גוטסגודה** ז"ל

ב"ר ישראל שאול ז"ל
נלב"ע י"ד בסיון תשנ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י נכדו ידידנו
הר"ר **שאול חסדיאל** ומשפ' שיחיו - ב"ב

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **מרדכי שמואל טלר** ז"ל

ב"ר צבי מנחם ז"ל נלב"ע ט"ו בסיון תשס"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם לוי** ז"ל

ב"ר זימל ז"ל נלב"ע י' בסיון תשל"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידנו
ר' **יצחק רפפורט** ומשפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **פנחס רוזנפלד** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע י"ב בסיון תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו וכלתו
הר"ר **נחמן והניה רוזנפלד** שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **מרים קסטנר** ע"ה

ב"ר ישראל יהודה ליטש רוזנבאום הי"ד

נלב"ע ט"ו בסיון תשס"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בעלה ידידנו
הר"ר **אברהם יוסף קסטנר** שיחיל - ירושלים

לעילוי נשמת

הרב **בנימין נפחא** ז"ל

ב"ר משה ז"ל

נלב"ע י' בסיון תשמ"ח

תנצב"ה

מסכת תענית פותחת בדיני הזכרת הגשמים בתפילה - "משיב הרוח ומוריד הגשם" [תפילה זו היא איזכור ולא בקשה, כי איננו מבקשים גשם, אלא מציינים את גבורתו של הקב"ה המוריד גשמים], ובדיני בקשת הגשמים - "ותן טל ומטר לברכה". לאחר מכן עוסקים בדיני התעניות הנקבעות בארץ ישראל בתקופות בצורת. נושא זה גודש את הפרק הראשון והשני עד ראשיתו של הפרק השלישי. בפרק השני נכללים גם דיני קביעת תעניות על צרות ועל מגפות, כגון, דבר, שדפון ועוד.

בפרקים אלה משולבים ענייני הלכה על אודות תעניות ודיני אבלות וכן דברי אגדה רבים על אודות רוחות, גשמים, טל, עצירת גשמים, שנות רעבון וכדומה.

הפרק הרביעי של המסכת עוסק ב"מעמדות". כשם שהיו עשרים וארבעה משמרות כהונה שהתחלפו בעבודת המקדש, ועשרים וארבעה משמרות לוויים, כך היו עשרים וארבעה מעמדות, שהם "ישראל כשרים ויראי חטא, שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבנות (תפארת ישראל סוף פרק ד' הלכתא גבירתא). חלק מאנשי המעמד היו עומדים במקדש, סמוך למקום הקרבת קרבנות הציבור, ואחרים, הרחוקים מירושלים, התקבצו בבית הכנסת שבערים וערכו סדרי תפילה וקריאת התורה מיוחדים, והיו מתענים. תוך כדי הדברים הובא גם סדר "זמן עצי כהנים" - סדר המשפחות שנקבעה להן זכות לתרום עצים לבית המקדש.

בהמשך הפרק מובאים דיניהן של תענית י"ז בתמוז ותענית ט' באב, בנוסף למה שכבר הובא במסכת בפרקים קודמים, ובסיומו - מהותו ומעלתו של יום ט"ו באב.

נשים לב, כי תחילה עוסקת המסכת בדיני תעניות שגוזרים בשל בצורת ותעניות שגוזרים על הציבור כדי לעורר רחמי שמים על צרות ומגיפות, לא עלינו. לאחר מכן נידונים תעניותיהם של אנשי ה"מעמד", שהיו עומדים ליד מקום הקרבת הקרבנות בבית המקדש ומתפללים עבור עם ישראל. בהמשך נידונים תעניות תשעה באב וי"ז בתמוז. בעל מלאכת שלמה מבאר, כי רבינו הקדוש הקדים תחילה את דיני תעניות הגשמים, לפי שהגשמים נצרכים ביותר לעולם. לאחר מכן סודרו תעניות אנשי המעמד, כי בעת שבית המקדש היה קיים, היו תעניותיהם תדירות בהרבה מתענית תשעה באב וי"ז בתמוז החלים אחת לשנה.

אשר לכשתתעורר תוכל לשננה על פה. הלך הלה ולמד מסכת תענית.
חזר אל החידושי הרי"ם וסיפר לו זאת. גער בו החידושי הרי"ם: מה עשית? נתתי לך ברכה שלא תתעורר עד שתלמד את המסכת; היה עליך ללמוד מסכת בבא בתרא שהיא ארוכה פי כמה וכמה...

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

ארבעה בכרך אחד! חדשי!

מסכתות תענית - מגילה - מועד קטן והגיגה

חדשי! - צבע ייחודי

- הדפסה מהודרת של דפי הגמרא עם אותיות מאירות עיניים להקלת הלימוד
- מאורות ההלכה - הלכה לכל יום
- איורים מרהיבים וצבעוניים להמחשה ולהקלה על הלומד (למסכת מועד קטן)
- רקע ייחודי לדפי הגמרא

• מאורות המשנה - משנה מבוארת לכל יום

להזמנת הגמרא: 1700-500-151

